

З ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ НФАУ

Зеленський Р.М.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Потреба розбудови громадянського суспільства в Україні зумовила трансформаційні зміни не лише соціально-економічної сфери, але й системи цінностей, у переліку яких відповідальність посідає чільне місце. Однак утвердження ринкових відносин, зростання пріоритетів прагматичного способу життя, зміна стилю життєдіяльності особистості в суспільстві нерідко породжують серед учнівської та студентської молоді нівелювання такої особистісної якості, як відповідальність. Так, результати проведеного нами пілотажного опитування засвідчили той факт, що 38% із 240 студентів коледжу НФаУ взагалі не зараховують відповідальність до переліку морально-духовних цінностей, 27% постійно відмовляються від виконання доручень і зобов'язань, 32% пояснюють власні прорахунки зовнішніми факторами або волею долі і лише 8% характеризують себе як відповідальну особистість.

Актуальність формування відповідальності у студентів-фармацевтів обумовлена й підвищенням вимог до якості підготовки майбутніх спеціалістів у вищих фармацевтичних навчальних закладах, оскільки професіоналізм фахівця характеризується не лише глибокими фаховими знаннями, практичними вміннями та навичками, але і його особистісними якостями: дисциплінованістю, наполегливістю, організованістю, сумлінністю, активністю, ініціативністю, вимогливістю, які одночасно виступають умовами і показниками вияву відповідальності.

Зазначене вище дає підстави розглядати відповідальність як інтегральну якість, що вказує на зобов'язання особистості усвідомлено діяти відповідно до етичних і соціальних норм, професійних вимог і відповідати за власні дії перед собою, колективом і суспільством у цілому.

Значний ресурс для формування відповідальності студентів під час навчання у коледжі НФаУ мають заняття з фізичного виховання, які забезпечують розвиток як фізичної, так і духовної сфери особистості, створюючи потужні важелі для формування морально-вольових якостей; норм і правил колективної поведінки; навичок самоорганізації й самореалізації, а

також сприяють самовихованню, саморозвитку, самовдосконаленню особистості.

Аналіз наукової літератури, а також власного досвіду дали змогу визначити педагогічні умови, що здатні забезпечити успішний перебіг процесу формування відповідальності студентів на заняттях з фізичного виховання, а саме:

1) створення ситуацій суб'єкт-суб'єктної взаємодії через організацію різних форм спільної діяльності, що дозволяють включати студентів у відносини відповідальної залежності з позиції виконавця й організатора. При визначенні цієї умови брали до уваги той факт, що організація занять з фізичного виховання як складова педагогічного процесу у ВНЗ I-II рівнів акредитації є багатоплановою сферою взаємодії суб'єктів: викладач - студенти, студент - студент, студент - група студентів, яка знаходить вияв у навчальному співробітництві через організацію спільної діяльності (колективна робота, робота в групах, у парах, змагання тощо), що дає можливість включати їх у систему колективних стосунків, основою яких є взаємна відповідальність.

2) використання виховних можливостей навчальних занять з фізичного виховання для стимулювання студентів до самовиховання відповідальності. Означена умова спирається на принцип виховуючого навчання, згідно з яким у кожному навчальному предметі закладено потужні важелі для формування досвіду емоційно-ціннісного ставлення особистості як до навколишньої дійсності, так і до самої себе. Самовиховання у фізкультурно-спортивній діяльності пов'язане з діями, спрямованими на самовдосконалення особистості (тренування, проведення оздоровлювальних процедур, стеження за станом здоров'я, формування морально-вольових якостей), що вимагають відповідальності. Керівна роль у стимулюванні студентів до самовиховання на заняттях з фізичного виховання належить викладачеві й передбачає такі етапи: *підготовчий* (переконавання у необхідності самовиховання, можливості досягти бажаних результатів для формування у студентів позитивної мотивації, потреби в діяльності; визначення основних цілей і завдань самовиховання), *основний* (ознайомлення з основними компонентами самовиховання, допомога в укладанні програми самовиховання, виборі прийомів, способів, форм, методів її реалізації), *аналітичний* (аналіз та самоаналіз досягнутих результатів і відповідна корекція дій з боку викладача і студентів).

Для реалізації першої з визначених умов формування відповідальності на заняттях з фізичного виховання створювали ситуації суб'єкт-суб'єктної взаємодії, які дозволяли включати студентів у відносини відповідальної залежності з позиції

- виконавця, що вимагала чіткого, точного, старанного й своєчасного виконання визначених вимог, відповідальності кожного за поставлене завдання, узгодження своїх дій з діями партнерів. Найбільш оптимальною в цьому плані виявилася колективна форма роботи. Наприклад, естафетний біг, стройові вправи, переміщення, зустрічні естафети («Легка атлетика»); навчальна і двостороння гра («Волейбол»); передача м'яча на місці і в рухові («Баскетбол») тощо, за яких кінцевий результат діяльності залежав від злагодженої роботи всіх членів колективу. Це, у свою чергу, сприяло формуванню таких якостей особистості, як активність, дисциплінованість, організованість, сумлінність, почуття обов'язку, вимогливість, що слугують ознаками вияву відповідальності. Разом із цим перебування в позиції виконавця забезпечували й такі форми навчального співробітництва, як групова робота та взаємонавчання, у процесі організації яких створювалися умови для формування у студентів умінь підкорятися вимогам товаришів, приймати допомогу, якісно й стабільно виконувати кожен прийом, пояснювати невдачі власними прорахунками, а також розвивалися навички самоконтролю, самоаналізу, самоперевірки;

- організатора, що потребувала відповідальності особистості не тільки за себе, свою діяльність, але й за результати роботи інших членів колективу. Цьому сприяли робота у створених мікрогрупах з розподілом функцій («колові тренування»), парна робота (вправи на узгодження й протидію партнеру, зі скалкою, м'ячем, ігрові тощо), взаємонавчання (робота окремих студентів у якості консультантів для надання допомоги, моральної підтримки, забезпечення страхування), змагання (на першість групи, курсу, відділення з баскетболу, волейболу, легкої атлетики тощо). Саме завдяки таким формам навчального співробітництва створювалися найбільш сприятливі умови для самовираження й самореалізації кожного студента, виявлялися й формувалися лідерські якості й організаторські здібності (уміння давати оцінку вчинкам і діям товаришів по команді, займати принципову позицію в конфліктній ситуації, організовувати роботу групи, відповідати за її результати тощо). Виконання функцій організатора стимулювало студентів до пошуку найбільш ефективних способів

виконання навчальних завдань, раціонального розподілу часу, дотримання техніки безпеки, досконалого оволодіння технікою виконання окремих операцій, максимального напруження фізичних і психічних сил, прийняття миттєвих самостійних рішень і водночас вияву вольових якостей в дії, які характеризують відповідальну особистість.

Використання можливостей навчальних занять з фізичного виховання для стимулювання студентів до самовиховання відповідальності, що передбачалося другою з визначених умов, було спрямоване на формування у студентів стійкої установки до збереження власного здоров'я, умінь і навичок планувати свій час, вести облік виконаної роботи, здійснювати самооцінку і самоконтроль, що в сукупності забезпечують виховання такої форми відповідальної поведінки, як самовідповідальність. Із цією метою було розроблено й апробовано програму дій викладача фізичного виховання, яка включала:

- інформування студентів про роль людини, її способу життя, мотиваційних настанов та морально-духовних цінностей у збереженні власного здоров'я. Для цього проведено бесіди: «Основні фактори ризику втрати здоров'я», «Роль самовиховання у збереженні здоров'я», «Духовно-моральна основа здоров'я», «Основи здорового тренування», «Гігієнічні основи фізичних вправ» тощо;

- консультування, спрямоване на надання допомоги в укладанні індивідуальних програм оздоровлення (визначались напрями роботи; узгоджувався комплекс ранкової гігієнічної гімнастики для юнаків та дівчат; розроблялись вправи для проведення «хвилин бадьорості», програми тренувань з кросфіту, орієнтовний режим дня та харчування, перелік показників самоконтролю за станом власного здоров'я - самопочуття, сон, апетит, працездатність, рухова активність, харчування, пульс, вага; проводилась цілеспрямована робота по залученню студентів до занять у спортивних гуртках тощо);

- здійснення зворотного зв'язку у системі викладач-студенти з метою виявлення ступеня реалізації програм оздоровлення (індивідуальні бесіди, анкетування, аналіз викладачем позитивних змін у сформованості відповідальності, ознайомлення зі щоденниками самоконтролю за бажанням студентів).

Реалізація визначених педагогічних умов формування відповідальності студентів Коледжу НФаУ у процесі вивчення навчальної дисципліни «Фізичне

виховання» сприяла позитивним змінам досліджуваної якості. Зокрема, 71% студентів стали виявляти активність й ініціативність; 69% - демонстрували здатність до подолання труднощів у досягненні поставленої мети; для 62% домінуючою стала здатність приймати швидкі й виважені рішення; 61% студентів набули навичок самостійного виконання завдань без указівок керівника; 55% - докладали максимум зусиль, щоб виконати поставлені завдання у повному обсязі; 64% - набули навичок планувати свій час й вести облік виконаної роботи.

Для одержання достовірної інформації про рівень сформованості й ступінь вияву відповідальності у студентів використовували комплекс методів (анкетування, інтерв'ю, бесіда) та відповідних методик (тестові опитувальники «ОТКЛЕ», «Упевненість у собі», «Чи організована Ви людина?», методика визначення особистісного диференціала (ОД) за фактором «Самоповага», особистісний тест Р. Кеттела (за фактором Q).

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

В.О. Івахненко

**Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради**

Фізичне виховання – важливий засіб фізичного, соціального та духовного розвитку молоді.

Основною метою навчальної дисципліни «Фізична культура» є: формування у студентів стійкої мотивації щодо збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки; гармонійний розвиток природних здібностей та психічних якостей; використання засобів фізичного виховання в організації здорового способу життя.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Фізична культура» у педагогічному коледжі складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста спеціальностей 014.11